

INDEX DISSERTAT. ET TRACTATULUM

Beckhaus

hoc volumine continetur.

1. J. C. Santorocci Duodecim Disput. in Act. C. 1. v. 1-4
2. Butemestri Christi Lucae hoc im in die festi auctoris
 et non Gotth. h. Monist. Hofn. Act. 1. v. 1. — 11.
3. J. C. Danhauer. de errore discipulor. Xii circa regnum cael,
 sia mundanum. Act. 1. v. 6.
4. J. Kühnig de pernicie et morte Iuda. Act. 2: 16. — 20.
5. J. Feckhus de restauratiōe regni Israelis. Act. 1: 6.
6. Sam. Andrea de vestigijs pedū Xii in monte Oliveti. Act. 1: 12.
7. N. Gundling. de effusione Spiritus S. Act. 2:
8. J. C. Böhm de Festo Pentecoster. Act. 2:
9. J. Musaeus de Xto ex mortuis resuscitato. Act. 2: 24.
10. J. J. Hottinger. de resurrectione Xti. Act. 2: 24.
11. D. Clodius de Messia ad dextram Dei. Act. 2: 34.
12. P. L. Hannekenig de Baptismo primarum Chiliaum ab
 Christum conversarum. Act. 2: 38.
13. F. E. Meiss. de Baptismo. Act. 2: 38.
14. J. G. Janus de liturgia Ecclesiae Evangelicae, liturgia Aposto,
 lica conformi. Act. 2: 42.
15. J. Feckhi Gramer hoc rucyrn Ehangelicu In allegoriam
 Wirsabringung aller Exaration. Act. 3: 1.
16. Sam. Andrea de limitibz obsequii humani. Act. 5: 29.
17. J. Langii epierisis in iudicium Gamalielis. Act. 5: 38, 39.
18. Mart. Chladenig de Orogaxia ex Xtilis Gamalielis vi,
 4anda, Act. 5: 39.
19. A. Rus de Abrahami evocatione ex Ur. Act. 7: 3, 4.
20. J. Schmiel. de numero familiae Iacobeae descendentes in
 Egyptum. Act. 7: 14.

- Num.
21. J. v. Bashuyser de Mose, regni Aegyptiaci Candidat. Act. 7.
 22. J. F. Mayeri Zitzera, num Moses Aegyptiä justè interfecerit.
 23. J. J. Schröder de tubo ardente, et non cöburente. Act. 7: 30.
 24. M. F. Cramer, de MOZOCHO, Annonitar. idolo. Act. 7: 43.
 25. I. Fechtig de apparition. Xpi post ascens. ipsig factis. Act. 7: 55.
 26. I. F. Mayer, de lapidatione Stephani. Act. 7: 57. — 59.
 27. I. C. Kirckmeier de die 3tia, q. Xpi resurrexisset. Act. 10: 40.
 28. G. H. Goetz, de annüatione judic. extremi à Xpo et. Act. 10: 42.
 29. G. Wegener de ordine salutis et. Act. 13: 48.
 30. J. G. Dorschag de Sanguine et suffocato ad Act. 15: 20.
 31. G. G. Telius, de Polygumia, incestu et divorcio, Act.
 32. L. Müller, de eloquentia Apollonis 3 ad Act. 18: 24. sequ.
 - Poem de eodem Thema te —
 33. J. J. Pfizeri Apollo, Doctor Apostolicus. Act. 18: 24. — 28
 34. S. J. Apinus de duplici Baptismo discipulor. Ephef. Act. 19: 1.
 35. E. Silberrad de Curiositate. A. 19: 19.
 36. J. C. Polese de magna Ephefiorü Diana. Act. 19: 28, 34.
 37. A. G. Neuman, de nexu et discrim. donor. gratia. Act. 26: 17.
 38. A. H. Schram. de eruditioe Pauli Apoff. Act. 26: 24.
 39. I. Chr. Böhmner. pyrama ad orat. de Sacra D. Pauli eloquen-
tia habendam.
 40. P. Adolphi Boyßen. Eclogæ Archaologicae ad difficile
Pauli iter. Act. 27: 9. sequ.

1
2
DISPUTATIO PRIMA,

QUA

ACTA

S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQVIS,
MAXIME PATRIBUS ECCLESIASTICIS,
ET AUCTORIBUS CLASSICIS PROFANIS GRÆCO-
ROMANIS ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCUS,

Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum, Pæ-
dagogarcha, & p. t. Facult. Philos. Decan.

P R A E S E S.

E T

JOANNES BRÜNINGS, Bremanus,

Studiof. Phil.,

R E S P O N D E N S.

Publica & placida Dnn. Commilit. disquisitioni h. l. f.

ad diem XXIX. Januar. MDCCXII,

subjiciunt.

IN ACADEMIA MARBURGENSI,

Typis JOHANNIS KURSNERI, Academ. Typograph.

AMIRALIS
*Magnificis, Excellentissimis, Am-
plissimis, Consultissimis*
LIBERÆ IMPERIALIS REIPUBL.
BREMANÆ,
DN. PRÆSIDI,
DNN. CONSULIBUS,
DNN. SCHOLARCHIS,
DNN. SYNDICIS,
DNN. SENATORIBUS,

Dominis, Fautoribus, ac studiorum
suorum Promotoribus,

Dissertationem hanc eâ, quâ par est observantiâ
D. D. D.

JOANNES BRÜNINGS,
Bremanus, Stud. Phil. Resp.

J. N. D. A.
ACTA SANCTORUM
 APOSTOLORUM EX SCRIPTORI-
 BUS ANTIQVIS SACRO - PROFANIS MAXIMÉ
 EX PATRIBUS ECCLESIASTICIS ET AUCTO-
 RIBUS CLASSICIS GRÆCO - ROMANIS
 ILLUSTRATA.

P R A E M O N I T A.

§. I.

*Mnes artes, inquit (a.) M. T. Cice-
 ro, (b) cœlestissimi ingenii Vir,
 quæ ad humanitatem pertinent, ha-
 bent quoddam commune vincu-
 lum, & quasi cognatione quadam
 inter se continentur.*

§. II. Id; quod Cicero de arti-
 bus ad humanitatem pertinenti-
 bus hoc in locò honorificè & gra-
 viter

(a.) *M. T. Cicer. in Orat. pro A. L. Arch. Poët.*

(b.) *O. Borrich: Cogitat. de v. v. Lat. Ling. erat. pag. 1.*

viter prædicat, certò etiam respectu de quibusdam studiis Theologicis, Philosophicis & Philologicis ex parte affirmare licet. Habent enim hæc studia in genere ærctum quasi nexum, atque peramicè in multis inter sese conspirant.

§. III. Nemini itaque, qui in hac nobiscum est hæresi, mirum videbitur, si ob causam nexûs hujus & vinculi locutiones quasdam & observationes ex auctoribus antiquis sacro-profanis, maximè Græco-Romanis in medium protulerimus, ut per nonnullam quasi collationem idiomatum, rituum & testimoniorum priscorum faciem aliquantam textui Novi Testamenti Græco præferamus.

§. IV. Non dubitamus quidem, fore plerosque, qui hoc nostrum scripturæ genus levissimum, nec satis dignum Christianorum virorum personis judicent, quum relata legent

Sacra mixta profanis.

Quærent forsàn cum (c.) Martiali epigrammatum auctore acutissimò :

Quid tantum fecere boni tibi pessima vina?

Aut quid fecerunt optima vina mali?

§. V. Sed erunt fere hi, qui nihil rectum putabunt, nisi quod ipsorum Patribus systematicis & commentariis concionatoriis conveniat. Habent hi scioli suffeni,

(d.) *Quitam gaudent in se, tamque se ipsi mirantur,*
(ut cum (e.) Lepidissimo Comico loquar) *nobis quod, dum vivant, usque ad aurem obganniant:*

Non

(c.) *M. Val. Martial. Lib. I. Epigr. XVIII.*

(d.) *Caj. Val. Catul. Epigr. am. XII. ad Varrum.*

(e.) *M. Terent. Phorm. Act. V. Scen VIII. v. 44.*

(f) Non amo te ---- nec possum dicere quare,

Hoc saltem possum dicere; non amo te.

Definant autem gannitibus suis improbis laceffere, (g) malefacta ne noscant sua, quæ haud multo labore universo coram orbe erudito exponere possemus.

§. VI. Præterea nec opus est verbis, cum (h.) Auctorum probatorum adsint testimonia, qui suo exemplo institutum nostrum præfens, quo *Novum Testam. Græc. ex Auctoribus Antiquis maximè profanis Græco-Romanis illustrare volumus, comprobant.*

§. VII. Existent forsan, qui objicient, nos hac ratione conatos fuisse

(i.) *Magna modis tenuare parvis.*

Respondemus: nos omnia illorum subijcere judiciis, qui ex (k.) *Cornelio Nepote didicerunt, non eadem omnibus esse honesta atque turpia, sed omnia sanioris rationis institutis judicari debere.* Addimus & illud (l.) *Augustini à Mullerometricè expressum:*

A 2

Agy-

(f.) *M. Val. Martial. Lib. I. Epigram. XXXII.*

(g.) *M. Terent. Prolog. in Andriam. ψ. 23.*

(h.) *Vid. Voss. de Idol. Gent., Pfanner System. Theol. Gent. Bogan. Homer. Hebraiz., Gataker. Crit., Mori, Douglai, Kuarchbul, Crausser, L. Bos, &c. notas & illustrat. in N. Test., Jac. Duport. Gnômolog. Homer., Bezam & Schmid. in N. Test. item Raphaelium ex Xenoph., ut & Auctores biblior. Critic. in Nov. Test. qui omnes scriptores antiquos in interpretat. suis adhibuerunt. Confer etiam Clar. J. Frid. Hombergk zu Nach J. U. D. & Prof. Jur. Ordin. Collegæ nostri Honoratiss. ΠΑΡΕΡΓΑ ΣΑΚΡΑ.*

(i.) *O. Horat. Flac. Lib. 3. Carm. Od. 3. vers. 72.*

(k.) *Cornel. Nep. vit. Excellent. Imperat. in præfat.*

(l.) *J. Fechtio citante in Præfat. ad Raphaelii annotat. ex Xenoph. in Nov. Testam.*

Egyptia

Sunt vasa, (sc. Auctores antiqui profani) *piosq; vertuntur in usus.*

§. VIII. Absit tamen, absit, inquam, ut neglectâ divini Numinis reverentiâ scriptores N. T. sacros cum *profanis* tali modò calamus meus commisceat, ut inde sacram scripturam,

(*m.*) *Atque alia parte in trutinâ suspendat Homerum cum reliquâ Auctorum profanorum farragine.*

§. IX. Missis igitur his aliisque ambagibus ad ipsum veniamus propositum, ut ea, quæ §. III. *anteced.* polliciti sumus, pertractare incipiamus.

§. X. Quantum verò spectat ad objectum propositi nostri, elegimus ACTA SANCTORUM APOSTOLORUM; utpote stylò Græcò puriori & nitidiori conscripta. Habemus hâc in replures nobiscum consentientes, nominatim (*) *Episcopum Siridonensem*, qui ita inquit: *Lucas magis Græcas literas scivit quàm Hebræas, aut etiam penitus eas, ut profelytus ignoravit, & inde SERMO ejus GRÆCÛS, tam in Evangelio, quàm in ACTIS comptiore est, & secularem redolet eloquentiam.* Certè Lucas tantò verborum nitore, tamquæ suavi sermonis Græci proprietate non solùm in Evangelio suo Christum ejusque Matrem Mariam ità descripsit, ac si vivæ Christi & Mariæ imagines graphicè essent *depictæ*, sed etiam in ACTIS conciones, miracula & reliqua gesta Apostolorum tam lucenter commemoravit, ut eosdem universæ Ecclesiæ spectandos exhibuerit multò expressius, quàm si vivas ipso-

rum

(*m.*) *D. J. Juvenal. Aquin. Satyr. VI. Vers. 435.*

(*) *Hieron. in Cap. V. 1. 1. 1.*

rum imagines artificiosissimò modò in tabulis coloribus representavisset. Atque hæ vividæ quasi descriptiones videntur effecisse, ut (***) NICEPHORUS, (***) *auctor vanissimus, furilissimus & fabulosissimus*, cum fortè in quibusdam vetustiorù legerit, Lucam posse nuncupari Pictorem, (improprie scil. subintellige ob expressius styli genus) statim pro more suo ampulletur & fabuletur, LUCAM fuisse Pictorem. Ita enim inter alia locis hic infra citatis subjicit: *οὗτοι δὲ αὐτὸν πρῶτισον τῆντε Χριστὸν εἰκόνα καὶ τῆς αὐτοῦ Θεοπροσώπου τεύξεως ἐπὶ δὲ καὶ τῶν κερυφαίων Ἀποστόλων διὰ Ζωγραφῆς ἐσώθησαν λέγεις, καὶν τεύξας εἰς πᾶσαν τὴν αἰκμημένην τὸ λοιπὸν ἡσέβει καὶ παράνομον ἔργον ἐξενεχθῆναι*, i. e. vertente J. Langio, *Ferturis* (sc. LUCAS) quoque CHRISTI & matris [sc. MARIÆ] que cum, uti Deum decebat, genuit, atque principum APOSTOLORUM effigiem pingendi arte adumbrasse, unde in omnem deinde orbem habitabilem tam venerandam & pretiosum opus est illatum. Quantæ autem Nicephorus sit auctoritatis hac in re, I. ex verbis Casauboni paulò antè in hoc paragrapho X. allatis apparet. II. Ex (****) Maldonato: *Quantum*, inquit, *auctor ipse* scil. NICEPHORUS *mereatur fidei, ab aliis aestimari malo, quàm à me dici; mihi semper audacior est visus*. Nec nos ipsi Nicephoro assentire hoc in capite possumus. Nam (1.) nec in Actuum Apostolicorum adhuc superstitionibus vestigia cèrta supersunt, unde picturas Christi, Mariæ & principum Apostolorum ab ipso LUCA profectas verè cognoscimus. (2.) Nullus ali-

A 3

us

[**] Nicephor. *Hist. Eccles. Lib. II. Cap. 43. Lib. VI. Cap. 16. Lib. XIV. Cap. 13. Lib. XV. Cap. 14.*

[***] *Sunt verba Casauboni ex I. Exercit. ad Baron. Cap. 12.*

[****] *Maldonat. Prefat. in Luc.*

us è sex, vel si mavis cum aliis, è novem prioribus post natum Christum seculis, quoad longissimè respicere possumus, scriptor authenticus adduci potest, qui harum *pieturarum* mentionem fecit: Ut ut nonnulli post annos octingentos in certaminibus imaginariis primam laudem captaverint, & quæcunque obtentu Veritatis alicujus proponi poterant, sollicitè passim compilaverint. Plura contra *Nicephorum*, ejusque assecclas non addemus. Colligere saltèm hinc possumus, quàm falsè & vanè *Pontificii de Luca pictore*, deque *pictis* ab ipso *imaginibus Christi, Mariae & Apostolorum* gloriantur. Mittamus itaque hanc controversiam, & incipiamus opus ipsum ACTUUM APOSTOLICORUM, opus, inquam, præclarum ac prorsus Evangelicæ tum majestatis, tum fidei, COMMENTARIIS PERPETUIS CRITICIS seu PHILOGICIS maxime ex quadam quasi collatione *idiomatuum, rituum & testimoniorum priscorum* depromtis auxiliante divini spiritus gratiâ, nonnullis in locis illustrare *Vid. anteced. §. III.*

§. XI. *Inscriptiones seu Citationes* hujus libri apud antiquos fuerunt admodum variae, c. gr.

(n.) ΒΙΒΛΟΣ seu ΒΙΒΑΟΙ ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ.

(o.) Η ΤΩΝ ΠΡΑΞΕΩΝ ΊΣΤΟΡΙΑ.

(p.) ΤΟ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑ.

(q.)

(n.) *Canon. XVI. sext. Concilii in Trullo.*

(o.) *Nyssen. adversus Eunomium: Qui ita inquit: Καθάρως ἐστὶ τῆς τῶν Πράξεων Ἱστορίας ἰσχυροῦς.*

(p.) *Scriptor Vitæ S. Theclæ eo nomine hunc librum adducit dicens: Ὅτι περὶ αὐτῆς καὶ ὁ μακάριος καὶ θεοσεβής Λευκὸς γέγραπται πεποικιλῶς, ἐν τοῖς Ἐυαγγελίοις, ἐν τε τῷ ἀδελφῷ τῶν ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙ, περὶ τῆς τοῦ Θεοφίλου, ἧ καὶ τῶν ἄλλων πόνων ἀνέδικοις τοῖς αἰτίαις συγγραφαῖς.*

(q.) LIBER PRAXEON.

(r.) ACTA & ACTUS.

(s.) LIBER APOSTOLICA CONTINENS
GESTA.

Hæ atque aliæ similes fuerunt hujus libri *Inscriptiones*: ex.
gr. ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ, ΠΡΑΚΤΙΚΑ, ἌΚΤΑ, ΠΡᾶΞις seu ΠΡᾶΞεις
ΤῶΝ ἈΓΙῶΝ Ἀποστόλων, &c. Mirum itaque nemini
videbitur, quod ipse hic liber ab antiquis tam variè addu-
catur.

§. XII. Ex omni harum *Inscriptionum* genere, quæ
modò §. XI. *anteced.* commemoravimus, existat hodie in
plurimis Novi Fœderis Codicibus *Græcis* *Inscriptio* illa:

ΠΡᾶΞις τῶΝ ἈΓΙῶΝ Ἀποστόλων.

§. XIII. *Inscriptio* hac, & imprimis vocabulum
ΠΡᾶΞις, ex fontibus Auctorum Græcorum diversè ex-
poni potest, quia *πραξις* significatio apud Græcos patet
latissimè.

- I. ΠΡᾶΞις est idem, quod Latinorum *Sors* seu *Conditio*,
c. gr. (r.) Πρᾶξιν ἐαυτοῦ πᾶσαν ἀποκαταίσι, i. e. Deflet *sortem*
seu *conditionem* suam (u) Ὁυκ ἴδα τὴν σὴν πρᾶξιν, i. e.
Non novi tuam *sortem*. Atque hoc modo *πραξις* τῶν
ἀγίων Ἀποστόλων continent Librum seu Historiam tra-
ctantem de variis casibus & discriminibus Ecclesiæ
Chri-

- (q.) *Hilarius ad Matthæum*: nam sicut libro Praxeon continetur.
(r.) *Et quidem interdum singulari numero*: Actus, c. gr. *Prosper*
de Prædic. part. 3. Ut testatur Actus Apostolorum. *Aliàs*
etiam in plurali, quod minus novum.
(s.) *B. Hieronym.* ad 23. *Jobi*: Super qua re nos Canonicus liber
N. Test., qui Apostolica continet Gesta, sufficienter instruit.
(r.) *Herodot.* apud *H. Stephan. Thes.* ling. *Græc.* Tom. III. p. 526.
(u.) *Sophocles in Agacæ Flagelliferò.*

Christiana tempore Apostolorum, postquam Dominum nostrum Jesum Christum (v.) *νεφών ἠγάπησεν*
καὶ τὰν ἐξομαρμῶν αἰσῶν.

- II. ΠΡΑΞΙΣ in numerò multitudinis seu plurali sine adjectione ullius epitheti significant peculiariter (vv.)
Publica negotia, Græcis aliàs dicta; *ἄνοιαι πρᾶξις.*

Inscribitur itaque hic liber *πρᾶξις*, velut olim apud gentiles NB. ACTA PUBLICA appellabantur ea scripta, quibus ratio gesti imperii & administratæ reipublicæ constabat.

Quem enim latet, in hoc libro *Actorum Apostolicorum* veritatis Christianæ historiam & doctrinam irrefutabilibus exemplis satis luculenter explanari?

- III. ΠΡΑΞΙΣ nonnullis in locis est *Res acta* sive *gesta*, maxime in numero plurali *πρᾶξις* sunt *Res gesta*, aut etiã uno verbo (x.) *Gesta*, qua significatione quoq; uti hic aptè possumus, interpretantes Inscriptionem Græcā; *πρᾶξις ἁγίων Ἀποστόλων*, i. e. *Gesta sanctorum Apostolorum*. Nonne enim per hunc librum clarè cognoscimus,

(v.) *Act. Apost. Cap. I. vers. 9.*

[vv.] *Aristoteles apud H. Steph. Thes. G. L. Tom. III. pag. 525.*

NB. Frequens occurrit mentio ACTORUM apud Historicos cum profanos, tum sacros. ACTA autem Romanorum erant duplicia: I. ACTA *Senatus*, aliò nomine *Commentarii Senatus*; quicquid enim in Senatu & apud Patres agebatur, velut in *Ephemerides* redigebatur. Cujus instituti Auctor fuit C. J. Cæsar, teste C. Sueton. *Tranquil. in illius vit. c. XX.* Et (2) erant ACTA *populi*, dicta ACTA PUBLICA; & in his continebantur res rationesq; populi, *Judicia publica, Comitia, Edificia, Nativitates, Mortes, Matrimonia, Divortia &c.* *Consule Levin. Törent. in Sue on. vit. Tiber. Cas. Item. Joh à Choquier de Surlat. in Fac. Histor. Centur. I. pag. 168. Cap. LXXXVI.*

mus? ex. gr. Quibus modis Christus reliquerit terras? Ubi, quo loco, quo modo advenerit promissus ille Spiritus? Quibus initiis coeperit Ecclesia? Quibus rebus pollucrit? Quibus creverit rationibus? Quae GESTA fuerint Apostolorum? Nonne hic liber, (ut brevis sim) complectitur veluti principales quosdam publicos *commentarios & annales*, ad quos & initio dirigi, & nunc revocari Ecclesiae Christianae administrationem maxime oportuit: Utinam itaque, non sine causa (γ) *Vir doctus* exoptat, S. LUCAS, quemadmodum (*scil. in Actis Apostolorum*) hanc narrationem exorsus erat, ita longius fuisset profectus, ac de cæterorum item Apostolorum GESTIS nonnihil attigisset!

§. XIV. Satis superque de vocabulo *πραξεις* dictum: plures alias interpretationis formas addere iam non amplius lubet. Quæritur autem, quare hic liber inscribitur potius ΠΡΑΞΕΙΣ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, quàm ΘΑΤΜΑΤΑ τῶν Ἀποστόλων, vel ΣΗΜΕΙΑ τῶν Ἀποστόλων, vel etiam ΔΥΝΑΜΕΙΣ τῶν Ἀποστόλων? Discamus hoc ex (z.) CHRYSOSTOMO, qui fuse ad hanc quaestionem respondit. Imprimis etiam

B

illud

(γ.) Erasim. Roterod. in *Act. Apost. Cap. I.*

(z.) Chrysostr. Homil. XLII. Tom. V. pag. 277. Ὁν τὸ αὐτὸ εἶσι ΠΡΑΞΕΙΣ καὶ ΘΑΤΜΑΤΑ, οὐκ ἀλλό ἐστι ΠΡΑΞΕΙΣ καὶ ΤΕΡΑΤΑ, καὶ ΔΥΝΑΜΕΙΣ. Ἄλλ' ἡ πολλὴ ἢ ἕσπερον τέτων ἐστέριον. ΠΡΑΞΕΙΣ μὲν γὰρ εἰσι δικαίαι σπουδαὶ κατ' ἐξουσίαν, ΘΑΤΜΑΤΑ δὲ δείξι δαρεῖαι χάρισμα. εἶδες ὅσον τὸ μέσον ΠΡΑΞΕΩΝ καὶ ΘΑΤΜΑΤΟΣ; ΠΡΑΞΕΙΣ εἰσι ἀνθρώπων ἰδρώτων σιγέλισμα, ΘΑΤΜΑΤΑ εἰσι δείξι φιλοπίας ἐπίδειξι, ΠΡΑΞΕΙΣ εἰσι ἐν τῆς ἡμετέρας παρουσίας τὴν ἀρχὴν ἔχουσα. ΘΑΤΜΑΤΑ εἰσι ἐν τῆς Θεοῦ χάριτος τὰ σεβίμια λαμβάνον. καὶ τὸ μὲν τῆς αὐτο-

illud hoc loco notandum obiter. I Quod olim sub titulo hoc ΠΡΑΞΕΩΝ Ἀποστόλων libri fuerint venditari quàm plurimi; ex. gr.

(d.) ΠΡΑΞΕΩΝ ῥησις, τὸ δὲ τῆς κατῶθεν γνώμης. ΠΡΑΞΙΣ ἐξ ἀφορέων ὑφαίνεται, καὶ ἐξ ἡμετέρας σπουδῆς, καὶ ἐκ θείας χάριτος. Τὸ ΘΑΪΤΜΑ ῥυμὴν ἐπιδείκνυται τῶν ἀνωθεν χάριων, ἅδὲν τῶν ἡμετέραν ἰδρώτων δεόμενον. ΠΡΑΞΙΣ ἔστιν, ἐπιμυή ἐῖδ), σωφρονα, μέτερον, ὀρθῆς ἀρετῆν, ἐπιθυμίας καταγωνιζέσθαι, ἐλεημοσύνας ποιεῖν, φιλανθρωπίαν ἐπιδείκνυσθαι, ἀπασαν ἀσκήν ἀρετῆν. &c. i. e. Non idem sunt ACTA & MIRACULA, non idem sunt ACTA & PRODIGIA & VIRTUTES; sed multum inter utraque est discrimen. ACTIO namque est opus propriae cujusque diligentiae, MIRACULUM verò divini muneris est beneficium. Vides quanta sit inter ACTIONEM & MIRACULUM differentia. ACTIO est humanorum sudorum effectus, MIRACULUM divinae liberalitatis est specimen: ACTIO à nostra voluntate ducit initium, MIRACULUM à gratia divina trahit originem, & hoc caelestis est auxilii, illud humani est arbitrii. ACTIO ex utroque contigitur, ex nostrâ diligentia, & ex gratia divinâ; MIRACULUM solum ostendit gratiam divinam, neque sudoribus nostris indiget. ACTIO est mansuetum esse, castum, modestum, irâ temperare, cupiditates subigere, largiri elemosynas, benignitatem exhibere, omnem virtutem excercere, &c. Et paulo post hoc ipsum clarioribus verbis illustrat & probat Auctor Chrysost. cjr. HOMIL. XLII. Tom. V. pag. 277. Idcirco ex eodem Auctore placet hæc addere, quòd Lucas librum inscripserit Acta Apostolorum, non miracula, tametsi fecerant & Apostoli Miracula. Hac enim præterierunt, illa a item omni tempore ab illis exhibenda sunt, qui salutem sunt adepturi. Quum igitur non miracula, sed Acta Apostolorum nobis emulanda præcipue proponantur, propterea liber hic ita est inscriptus.

- (a.) ΠΡΑΞΕΙΣ Πέτρ.
 (b.) ΠΡΑΞΕΙΣ Παύλου.
 (c.) ΠΡΑΞΕΙΣ Ἀνδρέου καὶ Θωμῶ ὁ ὁμοῦ ὁ ὁμοῦ ὁ ὁμοῦ.

II. Quòd præter [*] Cerinthus quidam dicti (d.) SEVERIANI, (d.) ENCRATITÆ, item (e.) MANICHÆI historiam nostrorum *Actorum Apostolicorum* rejecerint.

B 2

§. XV.

- (a.) ACTORUM seu *πράξεων* Petri meminit, & eadem rejecit. Eusebius Histor. Eccles. Lib. III. Cap. III. pag. 21. A.
 (b.) Idem Eusebius loco modo laudato commemorat *πράξεις* seu ACTA Pauli, & pernegat, se ea inter minime dubia recepisse. Confer etiam Eusebium Histor. Eccles. Lib. III. Cap. XXX. pag. 28. A.
 (c.) De ACTIS Andreae Johannis & Thomæ audias Epiphanius de Encratisis Hæres. XLVII. pag. 174. Item Hæres. LXI. pag. 220. de Apostolicis, qui etiam Apostolici, ita de ACTIS Andreae & Thomæ loquentem: Ταῖς λεγόμεναις ΠΡΑΞΕΣΙΝ Ἀνδρέου καὶ Θωμῶ τὸ κλειστόν ἐπετίθει, παρτάπειν ἀνόμοιοι τῷ κανὼνι τῶ ἐκκλησιαστικῷ ὑπάρχοντες. i. e. ACTIS Andreae & Thomæ appellatis ut plurimum nuntentur, omnino alieni à Canone Ecclesie existentes.

[*] Vide Philastrium Hæres. 36.

(d.) De SEVERIANIS & ENCRATITIS Eusebius Histor. Eccles. Lib. IV. Cap. XXVII. pag. 43. B. Βλασφημῶντες δὲ Παύλου τὸν Ἀπόστολον, ἀδελφῶν αὐτοῦ τῶν Ἑβραίων, καὶ τῶν ΠΡΑΞΕΩΝ τῶν Ἀποστόλων καταδύχοντες, i. e. Calumniantes verò Paulum Apostolum, ejus epistolas rejiciunt, neque ACTA Apostolorum recipientes. Simile quid de iisdem Severianis & Encratisis testatur Theodoretus Hæres. Fab. Lib. I. Cap. XXI. pag. 208. Τῶν Πράξεων τὴν ἱστορίαν ἐμβαλλόντων. Id est ACTORUM historiam rejiciunt.

[e.] De MANICHÆIS Augustinus contra Adimant. Cap. XVII. Manichæi eadem ACTA rejecerunt, quoniam manifestè continent adventum Paraclæti h. e. Spiritus Sancti. Vide eundem Augustinum de utilitat. credendi Cap. III.

§. XV. Quod AUCTOREM nostrorum Actuum Apostolicorum propriè attinet, patet statim ex collatione *ψ. 1. Cap. 1. Act.* cum *ψ. 3. Cap. 1. Evangel. Lucae* eundem neminem alium præter LUCAM fuisse, eundem scilicet, qui Evangelium scripsit. Nam qui ad *Theophilum* de doctrina & gestis Christi scripsit, idem etiam ACTA Apostolica consignavit. At illud LUCAM fecisse, statim Evangelii ejus principium indicat. Nec dubium est, quin hic *Ἀδελφὸς τῶν δούλων*, i. e. Liber *Actorum Apostolicorum* non diu post [*f.*] *Ἀδελφὸν πρῶτον*, i. e. Evangelium fuerit scriptus. Nota etiam hunc sc. *Ἀδελφὸν δούλων* eodem loco, quo *πρῶτον*, nempe Alexandria, esse scriptum, id quod [*g.*] *Interpretes Syriacus & Persicus*, ac Codices aliqui Græci in *ὑπερβαρῆ* LUCÆ Evangelio subnexis rectè animadverterunt. Huc enim venisse videtur LUCAS circa annum aëæ vulgar. sexagesimū tertium, quo Paulus, relicta ROMA, ulteriora Italiae loca petierat; ac quidem anno sequente conscripsisse Evangelium suum & ACTA *Apostolorum*.

§. XVI. Præcedit tamen Evangelium, & sequuntur ΠΡΑΞΕΙΣ τῶν ἀποστόλων: I. partim, quòd Evangelii Lucae sint pars altera sive *Ἀδελφὸν δούλων*. II. partim quòd in ACTIS Apostolicis effusio Spiritus sancti & prædicatio fidei per totum orbem, quarum hanc Dominus noster Salvator prædixerat, illamque in Evangelio promiserat, manifestè descripta, [*b.*] indeque Historia Evangelicæ

veri.

[*f.*] *Ἄκτορ. 1. ψ. 1. vocat LUCAS Evangelium suum τὸν πρῶτον Ἀδελφόν.*

[*g.*] Joann. Millius in *Prolegomen. Nov. Test. pag. XIV. B.*

[*b.*] Tertul. l. 5. *adversus Marcion c. 2. inquit: Promissio Spiritus Sancti non aliunde probatur exhibita, quàm de instrumento ACTORUM.*

veritas haud parum sit confirmata. Num verò ACTA Apostolorum absque interpositione *Evangelii Joannis* annexenda sint ipsi Evangelio LUCÆ, quilibet ipso præcunte [i.] *Erasm. Roterodamo* dijudicare poterit: Cupiebam equidem, inquit, hunc librum [scil. l. ACTUUM Apostolicorum] LUCÆ cum priore [scil. Evangelio] conjungere, quandoquidem ille historiam Evangelicam duobus est complexus voluminibus, quorum utrumque ad eundem scripsit *Theophilum*, & posterius auspicias prioris facit mentionem: Coeterum verebar, nè non ferendum videretur, Evangelia distrahere. Quamquam hæc historia quid aliud est, quàm Evangelii pars, eaque, meo iudicio, non minima? Siquidem illic describitur granum frumenti solo conditum, hic describitur enatum, suasque paulatim aperiens ac proferens opes.

§. XVII. Alias plures huc spectantes disquisitiones criticas referre facillè possemus: ex. gr. (k.) de parentibus Lucæ, de (l.) verà nominis Lucæ originatione, de

B 3

(m.) appi-

[i.] *Erasm. Roterodam.* in ACT. Apost. Cap. I. §. 1.

[k.] Quibus parentibus Lucas natus sit, certè non constat. *Eusebius* *Histor. Eccles.* Lib. III. C. 4. existimat Lucam fuisse genere Antiochenum. *H. Grotius* in *Luc. Evangel.* Cap. I. *Bibl. Crit.* Tom. VI. pag. 234. dicit: Erat noster hic (scil. LUCAS) Syrus, ut veteres consentiunt.

[l.] *Avràs* s. Lucas inquit *J. Drusus*, non est nomen Ebraicum, ut quidam opinantur, sed Latinum; Græcò ὀνομαστικῶν detortum à *Lucius*, ut à *Russo* *Ρουζός*. *J. Drus.* *Commentar.* prior. ad voces *N. Test.* pag. 102. Idem sentit *H. Grotius* *Bibl. Crit.* Tom. VI. pag. 234. Cap. I. *Evangel. Luc. Joan. Matth. Florin.* fascicul. *Exercit. Historico-philolog.* IV. §. 1. pag. 54. 55.

(m.) appiſſo Lucae bove, de(n.) Luca Medico & (o.) ser-
vo,

[m.] Ger. Joan. Voss. *Etymolog. ling. Lat. pag. 295. in vocabu-
lō LUCAS;* Cum verò bos *Lucas* sit *elephantus*, ut vidimus,
parùm scitè Baronius ad an. LVIII. censet mystici aliquid in
eo esse, quod Romani sic appellârint *bovem Lucam*: nempe
quia *Evangeliste Lucae* typicè soleat appingi *bos*, ut sym-
bolum sit sacerdotii. Neque enim B. *Lucae elephantus* ap-
pingitur, neque is sacerdotii symbolum. Ut mittam, quòd
non aliâ de causâ Romani sic vocârint *elephantum*, quàm
quia animal id nondum possent. At ubi notum, *elephan-
tum*, non *bovem*, dixere. Quare B. *Luca* tempore nemo
sic vocabat *elephantum* ex vulgo, sed soli poëta interdum
&c. *Vide ipsum Auctorem.*

[n.] Ex variis pugnantibus veterum traditionibus id ferè pro
certo affirmare licet, *Lucam* fuisse *Medicum*, quod Coloss.
IV. 14. asseritur. *Vide H. Grot. Bibl. Crit. Tom. VI. pag. 235.
236. in Evangel. Lucae. M. Joan. Reiskii Exercitar. historic.
de Imaginib. Jesu Christi. Exercit. V. Cap. II. §. IV. pag.
128. 129. J. H. Heidegger. Enchirid. Biblic. Lib. III.
Cap. IV. §. III. pag. 477. 478. de Evangel. Lucae. Joan. Schutz.
appar. nom. propr. biblic. Tom. II. pag. 1357. in vocab. Lucas.
Joan. Matth. Florin. Exercit. historico-philolog. fascicul. Ex-
ercit. IV. §. III. pag. 55. 56.*

[o.] *H. Grotio* credibile videtur, *Lucam Medicinam*, quæ tum
muneris erat *servilis*, inter Romanos tractâsse, ac postmo-
dum libertate recepta, ad suos in patriam reversum, nomen
quod gerit, ex *LUCILIO* Domino suo adscivisse: nam gens
ea tum Romæ florebat. Confer *Joan. Glandorp Onomastic.
hist. Roman. pag. 551. 552. 553. 554. in LUCILIIS. Vide quo-
que citati Auctoris Grotii sententiam Cap. I. Evangel. Lu-
cae. Item M. 7. Reiskii de Imagin. 7. Christi. Exercit. V. Cap.
II. §. IV. pag. 128. 129.*

vo, de (p.) Lucæ vita cœlibe ejusdem mortis (q.) genere & (r.) loco, (s.) de quæstione illa, an scilicet Lucas fuerit unus ex septuaginta Jesu Christi, Salvatoris nostri discipulis,

[p.] Hieronym. *Catalog. Script. Eccl.* Vixit *Lucas*, inquit, *Hieronymus*, octoginta & quatuor annos, NB. *uxorem non habens*. At quum in *Græco catalogo*, è regione positò, non occurrant verba illa posteriora, (scil. *uxorem non habens*) subiit quosdam viros doctos multa suspicio, nec ea initio in *Catalogo Latino* existisse, sed à quodam parum forsan candido esse inserta: ut Romani sacerdotii cœlibatui species concilietur. Quasi verò exinde certè sequeretur: Lucas egit vitam cœlibem: ergo reliqui J. Christi ministri ad cœlibatum sunt obligati. Καλῶς! Baculus stat in angulo; ergo cras pluit. Plura utpote in hac materia à foro nostro aliena non addo.

[q.] *Nicephor.* Lib. III. Cap. XLIII. scribit *Lucam* ex oleæ arbore suspensum fuisse. Hieronymus præfat. in Act. Apost. & præf. in Luc. tradit *Lucam* decessisse anno ætatis suæ LXXXIV. Et idem affirmat, *Lucam* anno LXXIV martyriò adfectum fuisse. Ast forsan erratum in numeris latere videtur.

[r.] De loco mortis *Lucæ* dissidentes Auctores in diversas abeunt partes: quidam enim, quibus assentitur *Hieronymus*, *Lucam* in *Bithynia*; alii, quibus annumerant *Dorotheum*, *Lucam Ephesè* vità excessisse, commemorare solent, ad quorum scripta te, C. L. pace tua ablegamus. *Theodorus Lecttor* Lib. II. posteritati relinquit, *reliquias Lucæ Constantinopolim* translatas fuisse. Confer quoque *Centuriator. Magdeburgenses in Castig. in Cent. I.* Denique cum J. Henr. Heideggero *Enchirid. biblic. Lib. 3. Cap. 4. §. 3. Judicio Doctiss. Blondelli de Episc. pag. 185.* subscribimus, incertum esse, ubi & quomodo *Lucas*, mortem oppetierit.

[s.] *Theophylactus Præfat. in Evangel. Lucæ*, ut & alii, inter quos

pulis, itemque de reliquis [vide §. XII. in Præmonit.] vocabulis, scilic. de voc. (t.) Ἀγίων & (u.) Ἀποστόλων quæ quoque in libri nostri Canonici INSCRIPTIONE reperiuntur &c. &c. &c.; sed ne nimis prolixi in PRÆMONITIS nostris videamur, missis hisce ad ipsam textum sacrū ACTORUM APOSTOLICORUM ex antiquis Scriptoribus, maximè ex Patribus Ecclesiasticis, & Auctoribus Classicis profanis Græco-Romanis. B. c. D. illustrandum propius accedimus. (Vide in Præmonit. nostris §. III. & §. X. pag. 2. & 4.) Illa verò modò præmemorata & forsàn adhuc alia, de Luca quæ dicenda rectabunt, alibi, ἐὰν ὁ Θεὸς θελήσῃ καὶ ζήσωμεν, in nostro Evangelio Luca illustrando lucem mox videbunt publicam.

quos Origenes, Hippolytus Martyr, Epiphanius, Euthymius affirmativam tuentur sententiam scil. Lucam inter LXX. discipulos fuisse. Negativam autem s. contrariam fovet Hieronymus, Tertullianus &c. Vid. Proem. Comm. in Matth. Lib. IV. contr. Marcion.

[t.] De vocabulo ἍΓΙΟΣ Act. Cap. I, v. 5, 8. 16. & de

[u.] Vocab. ἈΠΟΣΤΟΛΟΣ ibidem v. 26. differendi dabitur occasio.

FINIS PRÆMONITORUM.

S. D. G.

Corollaria & annexa Respondentis

Quæritur, an Novum Testamentum Græcum ex profanis Auctoribus Græcis illustrari possit? Affirmatur.

II. Quæritur, an Δουάσι λαργός, cujus injicitur mentio Coloss. IV. v. 14 sit Evangelista Lucas? Affirmatur.

III. Quæritur, an Συριελκισον Græca invocandi formula gentilibus usitata hodie in ecclesiis Christianis locum habere absque blasphemiâ queat? Affirmatur.

IV. Quæritur, an Virtus secundum se considerata una sit? Affirmatur.

V. Quæritur, an liceat in foro philosophico sub certo respectu supponere, nullum esse Deum; imò dubitare de Deo? Affirmatur.

VI. Quæritur, an cum Cartesio philosophari sit libere philosophari? Affirmatur & negatur.

~~~~~

Perge ita, Brüningsi, Parnassi teandere culmen,

Et cape, quod defert, Phœbus Apollo decus.

Sic Patriæ laudem paries, sic gaudia patri,

Et Te promeritus condecorabit honos.

Felix inde Tuos lætusque revivis Penates,

Non deerunt cœptis præmia digna Tuis.

*Paucula hæc Auditori suo ut diligentissimo se
charissimo deproperabat*

GEORGIUS OTHO, Græcæ & Oriental.

Lingg. nec non Poët. Prof. Ordin.

CArmina, ne cesses, mi Brunings, edere diem,

Cultu in picriò pectore profer opus.

Hæu! nescis forsan nostri fastidia sæcli,

Carpere quæis miserè carmina quisque solet.

Turba gravis paci, placidæque odiosa quieti,

Crede mihi, nimium nunc sibi vana sapit.

Est certè nemo rhonchus: invenitur

~~~~~

Tu tamen es meritis, rumpantur ut illa Momo,
 Carmina, mi Brunings, posseere jure tibi.
 Qui vultus ducit, nec perlegit ista lubenter,
 Omnibus invidet: non equidem invidéo,
 Non equidem invidéo; nec enim livescere fas est.
 Gratulor, ingenium non latuisse tuum.
 Miror, quando lego, miretur quisque legendo
 Hasce tuas chartas, quas tulit artis honos,
 Ante fores stantem celeres admittere famam,
 Nec pigeat studii pramia ferre tui.
 Victura post te per te quoque vivere chartæ
 Incipiant: cinerem gloria fera manet.
 Sed quis te nostri Marburgi pellit ab oris?
 Quem fugis? Anne fugis meque meamque domum?
 Haud fugis: est aliud, quod teque tuumque reposcit,
 Bremaque noster amor, delictumque vocat,
 Grata via est: propera, nobis habitabitur orbis
 Marburgi, à Bremâ terra remota mea.
 I tamen! I felix, quoniam sic fata tulerunt!
 Ducas tranquillò candida vela salò!
 Vade salutatum pro me Bremensia tecta,
 Dic mecum: vigeat Brema beata diu.
 Vivere me dicas salvum, memoremque Visurgis,
 Si quis, qui, quid agam, fortè requirit, erit.
 Floreat ac clarò cingatur Brema Senatu!
 Et superi auxiliò consiliòque juvent!

Ita Dn Respond. de insigni editò specimen Academicò gratulatur
J. C. SANTOROCCUS,

Prof. & Pedagogearch.

הַטּוֹ אֲזוּכִים	בִּרְ"וֹכֵי חַבֵּל	וְיֹשְׁבֵי חַבֵּל
וְאֶעְרֹךְ כַּפְיִנִים	וְיֹשְׁבֵים סְמוּלֵי	וְשִׁמְעוּ לְקוֹלִי
תַּחַת לְשׁוֹנֵיכֶם	נוֹפֵת וְחֵלֶב	חֹכְמֵי לֵב
רְאוּ כַּעֲיִנִים	יִנְעֲמוּ אֲמֵרוֹ	נַעַם דְּכָרְוֵי
יֵצֵת לְנַדְרֵכֶם	ג' שׁוֹ נוֹאֲמֵר	נוֹכַח עַמּוֹ
הִשְׁכִּילוּ בְרוּחֵכֶם	הַנִּיד רוּחֵי	כַּמַּעֲשֵׂה שְׁלוֹחִים

Doctissimo Dn. Respondenti pauca hac apposuit
JOH. JACOBUS de LIERD, Noribergerfis, Oppon. Ord.

Je 2511

ULB Halle 3
002 379 813

Tabac

W07 W08

Farbkarte #13

B.I.G.

DISPUTATIO PRIMA,

QUA

ACTA

S. APOSTOLORVM
EX SCRIPTORIBUS ANTIQVIS,
MAXIME PATRIBUS ECCLESIASTICIS,
ET AUCTORIBUS CLASSICIS PROFANIS GRÆCO-
ROMANIS ILLUSTRATA,

JOAN. CASP. SANTOROCCLUS,
Profess. Ordin. Antiquit. Græco-Romanarum, Pæ-
dagogearcha, & p. t. Facult. Philos. Decan.

P R A E S E S.

E T

JOANNES BRÜNINGS, Bremanus,
Studiof. Phil.,

R E S P O N D E N S.

*Publica & placida Dnn. Commilit. disquisitioni h. l. f.
ad diem XXIX. Januar. MDCCXII.
subjiunt.*

IN ACADEMIA MURBURGENSI,
Typis JOHANNIS KURSNERI, Academ. Typograph.